

КОНВЕНЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ
НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО
ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ ТА БОРОТЬБУ
З ЦИМИ ЯВИЩАМИ
(СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ)

ЧАСТІ ЗАПИТАННЯ

Договір CETS No 210

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

— Зважаючи на провідну роль у захисті прав людини, 7 квітня 2011 року Комітет міністрів Ради Європи прийняв Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. З нагоди 121-ої сесії Комітету міністрів, що проходила в Стамбулі, 11 травня 2011 року вона стала відкритою для підписання. Конвенція є найбільш поширеною міжнародною угодою, предметом якої є боротьба з насильством стосовно жінок та домашнім насильством.

1. ЯК КОНВЕНЦІЯ ДОПОМАГАЄ МЕНІ?

— Якщо уряд вашої країни приймає цю конвенцію, він зобов'язується запровадити вичерпний комплекс заходів щодо протидії усім формам насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Кожен окремий захід, що міститься у конвенції, передусім спрямований на допомогу жертвам або на попередження насильства. Зокрема, уряд зобов'язується:

- ▶ створити національну лінію телефону довіри для того, щоб ви були впевнені, що отримаєте інформацію або допомогу, якої потребуєте;
- ▶ забезпечити повагу та компетентне ставлення правоохоронних органів до вас в моменти, коли ви повідомляєте про випадки травмування – те, як вас побив ваш партнер, як ви стали об'єктом сексуального посягання у клубі або ж як вас на роботі домагався ваш керівник – та забезпечити, щоб вони проводили належне розслідування на основі ваших свідчень.
- ▶ уповноважити правоохоронні органи невідкладно змусити теперішнього чи колишнього партнера, чоловіка або хлопця покинути будинок з метою забезпечення вашої безпеки.

— Конвенція створює перелік кримінальних правопорушень, з-поміж яких варто зазначити переслідування, сексуальне домагання та психологічне насильство. Це означає, що вам більше не доведеться терпіти таку поведінку вдома або на роботі, крім того, вам більше не потрібно соромитися цього. Навпаки, ви зможете піти до правоохоронних органів та повідомити їм про злочин. Те, що ви знаєте, що у вашій країні це є злочином та називаєте речі своїми іменами, допоможе вам припинити це.

2. ЧОМУ КОНВЕНЦІЯ СТОСУЄТЬСЯ НАСИЛЬСТВА СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА?

— Щодня жінки на території Європи зазнають переслідувань, домагань, зґвалтувань, каліцтв, примусу до шлюбу з боку власної сім'ї, стерилізації проти власної волі та психологічного і фізичного насильства, перебуваючи у «безпеці» у власних домівках. Прикладів насильства стосовно жінок безліч, а кількість жертв такого насильства виміряти неможливо. Багато жінок бояться чи соромляться просити про допомогу, і через таке мовчання вони часто платять своїм життям. Але і тих, хто все ж таки говорить, не завжди чують. Домашнє насильство є однією з форм насильства, воно зустрічається дуже часто та стосується не лише жінок, але й чоловіків, дітей та людей похилого віку.

— Це насильство спричинює величезні людські страждання. Більшість жертв залишаються з фізичними та психологічними травмами, які переслідують їх решту життя, інші, на додачу до попереднього, продовжують жити зі страхами, зокрема, зі страхом переслідування.

— Зрештою, таке насильство негативно впливає на національну економіку через витрати коштів на соціальні служби та систему правосуддя. Наприклад, громада Данії щороку витрачає близько 70 мільйонів євро на наслідки насильства стосовно жінок, в той час як Сполучене Королівство заявляє про витрати у розмірі 37 мільярдів фунтів стерлінгів. Захист жінок та протидія насильству стосовно них врятує не лише їхні життя, але і збереже фінансові ресурси, що витрачаються суспільством.

— Для кожного уряду, що ставить забезпечення прав людини понад усе, покладення краю такому насильству повинно бути важливою політикою. Держави-члени Ради Європи за останні 20-30 років зробили чимало важливих кроків, але чинне законодавство часто дотримується неналежним чином, кількість послуг для жертв залишається недостатньою або недофінансованою, крім того, інколи переважають сексистські погляди. До того ж, відповідне законодавство та наявність підтримки значно відрізняється від країни до країни, тим самим створюючи величезні відмінності у методах захисту жертв насильства. Розробка конвенції, яка містить перелік юридично зобов'язальних норм, метою яких є підвищення рівня стандартів захисту та підтримки, є важливим кроком вперед у питанні комплексної та спільної відповіді на насильство стосовно жінок та домашнє насильство на території всієї Європи.

3. КОНВЕНЦІЯ СТОСУЄТЬСЯ ЛИШЕ ЖІНОК?

— Ні. Конвенція стосується жінок частіше, ніж чоловіків, тому що вона охоплює певні форми насильства, які трапляються лише з жінками (примусовий аборт, каліцтво жіночих геніталій) або такі форми насильства, що частіше трапляються з жінками, ніж з чоловіками (сексуальне насильство та зґвалтування, переслідування, сексуальне домагання, домашнє насильство, примусовий шлюб та примусова стерилізація). Ці форми насильства є результатом нерівного співвідношення сил у стосунках між чоловіком та жінкою. Вони є наслідком дискримінації жінок, і тому з метою досягнення справжньої рівності за гендерною ознакою важливо подолати такі форми насильства.

— Деякі форми насильства, зазначені у конвенції, зокрема примусовий шлюб та домашнє насильство, трапляються також і з чоловіками, проте, таких випадків трапляється небагато, а самі вони не надто жорсткі. Конвенція враховує це та закликає всі сторони конвенції застосовувати її положення до всіх жертв домашнього насильства, включно з чоловіками, дітьми та людьми похилого віку.

4. ЧИ ЗАХИЩАЄ КОНВЕНЦІЯ ДІТЕЙ?

— Фізичне, сексуальне або психологічне насильство та образи дуже негативно впливають на дітей. Воно спричинює страх, травмує їхню психіку та негативно впливає на їхній розвиток. Насильство стосовно жінок та домашнє насильство у прямій чи непрямій формах може стати

причиною негативних наслідків для їхнього здоров'я та життя. Існує думка про те, що у випадку домашнього насильства діти не обов'язково повинні бути безпосереднім об'єктом насильства для того, щоб їх визнали жертвами, тому що навіть спостереження за домашнім насильством може травмувати їхню психіку.

— Конвенція стосується різноманітних форм насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Зазвичай жертвами такого насильства є жінки та дівчата різного віку. Проте чоловіки та хлопці також можуть стати жертвами різних видів насильства, що згадуються в Конвенції, зокрема, домашнього насильства або примусового шлюбу. Через це, держав закликають розширити дію заходів, зазначених у конвенції, на хлопців та чоловіків.

— Крім того, деякі положення конвенції можуть застосовуватись виключно щодо дітей. Згідно з цими положеннями, до обов'язків держави входить:

У сфері попередження:

- ▶ проведення або заохочення проведення кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про різні прояви насильства стосовно жінок та домашнього насильства, а також вплив такого насильства на дітей;
- ▶ розвиток та заохочення розвитку (у співпраці з приватним сектором) навичок у дітей, батьків та вчителів, як долати насильство та уникати шкідливого негативу у сфері спілкування.
- ▶ забезпечення того, що заходи з попередження спрямовані на особливі потреби дітей-жертв насильства.

У сфері захисту та підтримки:

- ▶ надання спеціалізованих послуг підтримки жінкам, що стали жертвами насильства за гендерною ознакою, а також їхнім дітям.
- ▶ організація притулків, що нададуть таким жінкам та їхнім дітям безпечне розташування.
- ▶ забезпечення врахування під час надання захисту та послуг підтримки жертвам всіх прав та потреб дітей, які стали свідками.
- ▶ забезпечення врахування серйозних випадків насильства стосовно жінок та домашнього насильства під час визначення прав утримання та відвідування.

У сфері кримінального переслідування:

- ▶ введення кримінальної відповідальності за примус дитини до шлюбу або заманювання дитини переїхати в іншу країну з метою подальшого примусу його/її до шлюбу.
- ▶ забезпечення того, що кримінальне законодавство стосуватиметься підбурення дітей скоювати злочини «в ім'я честі».
- ▶ забезпечення того, що до дітей, які стали жертвами або свідками насильства, будуть застосовані спеціальні заходи безпеки на всіх стадіях розслідування та судових проваджень.

5. ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО – ЦЕ НАСИЛЬСТВО, ЩО СКОЮЄТЬСЯ ЛИШЕ ВДОМА?

— Ні. Домашнє насильство – це фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство, що скоюється у межах сім'ї або групи людей, які проживають разом, або між колишніми, або теперішніми партнерами чи членами подружжя. Кривднику не обов'язково жити разом із жертвою для того, щоб насильство, яке він скоює, вважалось домашнім. Це дуже важливо тому, що це означає, що захист, передбачений конвенцією, поширюється на жертву, яка покинула партнера-кривдника та наразі має власне житло, але цей партнер досі загрожує їй. Також, конвенція стосується насильства, що відбувається між хлопцями та дівчатами, що перебувають у стосунках.

6. ЧИ ЗАХИЩАЄ КОНВЕНЦІЯ ЖІНОК, ЩО Є МІГРАНТАМИ, ШУКАЧАМИ ПРИТУЛКУ АБО БІЖЕНЦЯМИ?

— Жінки-мігранти з документами чи без них, а також жінки, що шукають притулку особливо вразливі до насильства за гендерною ознакою. Незважаючи на причини, через які вони покинули власні країни, а також їхні правові статуси, які можуть відрізнятися, обидві групи жінок перебувають у підвищеній зоні ризику насильства та стикаються зі схожими складнощами при спробі подолати його. Тому при застосуванні положень конвенція забороняє дискримінацію на основі статусу мігранта або біженця. Також вона вимагає, щоб заходи, що вживаються з метою попередження такого насильства та підтримки жертв насильства, враховували потреби вразливих осіб.

— Крім того, окрему главу конвенції присвячено жінкам-мігрантам та шукачам притулку, що зазнали насильства за гендерною ознакою. Вона містить певні зобов'язання, спрямовані на створення розуміння насильства за гендерною ознакою стосовно жінок-мігрантів та шукачів притулку. Наприклад, у випадку, коли жінки-мігранти стають жертвами домашнього насильства, а їхня посвідка на проживання залежить від статусу перебування подружжя чи партнера, конвенцією передбачено можливість надання незалежної посвідки на проживання після припинення стосунків. Це дає можливість жертві домашнього насильства припинити стосунки без втрати власної посвідки на проживання. Також вона зобов'язує відновити право на проживання жертв примусового шлюбу, які вивезені до іншої країни з метою шлюбу, та які, як наслідок, втратили свій статус перебування в країні, де вони постійно проживають. Крім того, глава містить положення, що зобов'язують визнавати насильство стосовно жінок за гендерною ознакою як форму переслідування в розумінні Конвенції про статус біженців 1951 року, а також зобов'язують враховувати гендерний фактор під час надання статусу біженця.

— Важливо зазначити, що жінки, котрі шукають притулок, мають особливі проблеми та стурбованості, які відрізняються від тих, що виникають у чоловіків. Зокрема, жінки можуть втікати від насильства за гендерною ознакою, але вони неспроможні або не бажають розкрити відповідну інформацію під час визначення статусу біженця через те, що ця інформація не відповідає моральним та культурним переконанням жертви.

— Крім того, жінки без супроводу частіше зазнають сексуальних домагань та частіше стають об'єктом сексуальної експлуатації, тому що неспроможні захистити себе. З метою вирішення окремих питань, які стосуються жінок, що шукають притулку, конвенція зобов'язує впровадити процедури, керівні принципи та послуги підтримки у процесі надання притулку із врахуванням гендерних ознак. Врахування гендерних ознак під час організації відповідних процедур дозволяє брати до уваги різницю між чоловіками та жінками.

— Інше положення конвенції повторює обов'язок поважати загальновизнаний принцип надання притулку та міжнародного захисту біженців, який має назву «принцип невислання». Конвенція зобов'язує забезпечити, щоб жертви насильства стосовно жінок, котрі потребують захисту, незалежно від їхнього статусу перебування, не були повернуті до будь-якої країни, де їхньому життю загрожуватиме ризик або де вони можуть бути піддані катуванню чи нелюдському або такому, що принижує їхню гідність поводженню або покаранню.

7. ЯКІ ДОДАТКОВІ ПЕРЕВАГИ КОНВЕНЦІЇ?

— Приймаючи конвенцію, держави зобов'язуються змінити власне законодавство, запровадити практичні заходи та спрямувати кошти на створення нульової толерантності до насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Попередження та подолання такого насильства перестає бути добровільною справою та стає юридичним зобов'язанням. Вперше в історії конвенція чітко говорить про те, що насильство стосовно жінок та домашнє насильство не може надалі вважатися особистою справою, а держави повинні попереджувати насильство, захищати жертв та застосовувати до кривдників кримінальне правосуддя. Це допоможе жертвам на території всієї Європи.

8. ЧИ ЗВЕРТАЄ КОНВЕНЦІЯ УВАГУ НА ГЕНДЕРНУ ОЗНАКУ НАСИЛЬСТВА СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА?

— Насильство стосовно жінок та домашнє насильство неможливо вирішувати без звернення уваги на проблеми рівності за гендерною ознакою. Жінки можуть зазнавати насильства через гендерну ознаку. Деякі форми насильства, зокрема, домашнє насильство, диспропорційно впливають на жінок.

— Як наслідок, конвенція визначає методи запобігання насильству стосовно жінок в контексті реалізації де-юре та де-факто рівності між жінками та чоловіками. Її Преамбула визнає структурний характер такого насильства, яке одночасно є причиною та наслідком нерівного співвідношення сил між жінками та чоловіками, яке призвело до недопущення повноцінної емансипації жінок. З метою подолання нерівності концепція вимагає від держав впровадити політику гендерної рівності та надавати жінкам більше прав. Йдеться не про ставлення до жінок як до безпомічних жертв, а про те, щоб вони могли розпочати власне життя спочатку.

— Крім того, що в основному конвенція стосується всіх форм насильства, до якого відноситься домашнє насильство, заподіяне жінкам, конвенція також визнає, що існують й інші жертви домашнього насильства, такі як хлопці, трансгендерні особи та чоловіки. Сюди ж відносяться чоловіки-гомосексуали та чоловіки, поведінка яких відрізняється від загальноприйнятної поведінки у суспільстві. Держави можуть обирати, чи застосовувати положення конвенції до жертв домашнього насильства, які є представниками вищезазначених категорій осіб. Застосування гендерного підходу до цих груп жертв домашнього насильства є не менш важливим.

— Більшість видів дискримінації, негативних звичаїв та гендерних стереотипів є основою для насильницької поведінки. Через це конвенція окремо розвіює гендерні стереотипи шляхом підвищення обізнаності у сферах освіти, ЗМІ та навчанні спеціалістів. Також вона зобов'язує забезпечити, щоб заходи захисту та підтримки, розслідування та судові провадження базувались на розумінні гендерних ознак, які стають причиною насилля. Таким чином, поняття гендеру чітко зафіксовано конвенцією.

9. ЧИ СТАНЕ ЗАГРОЗОЮ ДЛЯ ТРАДИЦІЙНОГО СКЛАДУ СІМ'Ї НАДАННЯ БІЛЬШОЇ КІЛЬКОСТІ ПРАВ ЖІНЦІ?

— Конвенція жодним чином не спрямована на вплив сімейного життя та/або складу сім'ї. Конвенція вимагає від урядів забезпечити безпеку жертв, які вважають, що вдома вони перебувають у небезпеці або ж їм загрожують члени сім'ї або партнери. Вона не містить визначення поняття «сім'я» та не пропагує певної структури складу сім'ї. З огляду на те, що вона спрямована на вирішення проблеми насильства стосовно жінок та домашнього насильства, незалежно від того, де воно скоюється, її застосування не обмежується лише офіційно зарученими партнерами та розповсюджується на всіх партнерів незалежно від того, одружені вони чи ні, а також незалежно від того, однієї вони статі чи різної. Метою Конвенції є недопущення виключення певних груп жертв на підставі їхнього шлюбного статусу або сексуальної орієнтації.

— Крім того, конвенція намагається змінити ментальність осіб з метою відходу від гендерних стереотипів та сексистських ставлень. Урядам країн буде необхідно боротися із соціальними та культурними моделями поведінки, котрі закріплюють та посилюють насильство стосовно жінок. Досягати цього вони будуть шляхом пропагування стилю ненасильницької поведінки, поваги рівності між жінками та чоловіками та обізнаності про шкідливі гендерні стереотипи та звичаї. Позитивні зміни у цій проблемі можуть настати лише тоді, коли люди зрозуміють, як їхні щоденні фактори поведінки впливають на насильство стосовно жінок.

10. ЩО ЗОБОВ'ЯЗАНІ ЗРОБИТИ УРЯДИ ДЕРЖАВ ПІСЛЯ РАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ?

— Як тільки держава ратифікувала конвенцію, вона стає стороною конвенції (або державою-учасницею). Це означає, що держава зобов'язується належним чином вжити всіх заходів, передбачених конвенцією.

Наведемо конкретні приклади заходів, які держава-учасниця повинна вжити:

Попередження

- ▶ запровадження політики, спрямованої на зміну ставлення, гендерних ролей та стереотипів, які роблять насильство стосовно жінок прийнятним;
- ▶ навчання спеціалістів для роботи з жертвами;
- ▶ підвищення обізнаності суспільства про різні форми насильства та їхню травматичну природу;
- ▶ співпраця з НУО, ЗМІ та приватним сектором з метою донести інформацію до суспільства.

Захист

- ▶ гарантування того, що всі відповідні заходи спрямовані виключно на потреби жертв та на їхню безпеку;
- ▶ організація спеціалізованих служб підтримки, які надаватимуть медичну, психологічну та правову допомогу жертвам насильства та їхнім дітям;
- ▶ організація достатньої кількості притулків та безкоштовних цілодобових телефонів довіри.

Кримінальне переслідування

- ▶ забезпечення того, що насильство стосовно жінок та домашнє насильство є злочинами, які повинні каратися відповідним чином;

- ▶ забезпечення того, що виправдання будь-якого акту насильства культурою, звичаями, релігією або «честю» є неприйнятними;
- ▶ забезпечення того, що всі жертви матимуть доступ до спеціальних заходів захисту протягом розслідування та судових розглядів;
- ▶ забезпечення того, що правоохоронні органи невідкладно реагуватимуть на виклики про допомогу та коректно вирішуватимуть небезпечні ситуації.

Комплексна політика

- ▶ прийняття комплексної та узгодженої політики, яка визначатиме права жертв основним напрямком усіх відповідних заходів;
- ▶ залучення всіх відповідних учасників (державних органів, національних, регіональних та місцевих органів влади, суспільних організацій тощо), оскільки жодна організація неспроможна самотужки вирішувати проблеми насильства стосовно жінок та домашнього насильства.

Моніторинг

- ▶ повідомлення органу, відповідального за нагляд над дотриманням положень конвенції про заходи, що вживаються з метою її імплементації.

11. ЧИ ВИЗНАЄ КОНВЕНЦІЯ ВАЖЛИВУ РОЛЬ НУО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПІДТРИМЦІ ЖЕРТВ?

— У багатьох країнах переважна більшість послуг стосується жертв саме домашнього насильства, проте неурядовими та громадськими організаціями надаються послуги для осіб, що стали жертвами сексуального насильства, переслідування, примусового шлюбу та інших насильницьких дій. Ці організації мають усталені традиції надання притулку, правової, медичної та психологічної допомоги. Крім того, вони запроваджують телефони довіри та інші надважливі послуги. Проте, більшість таких послуг мають непостійне фінансування та діють на обмежених територіях. У більшості країн можливості надання послуг не задовольняють потреб жертв. Найчастіше це відбувається через те, що надання таких послуг вважається не обов'язковим, а тому розцінюється як волонтерська діяльність НУО.

— Через це, конвенція визнає роботу НУО та прагне забезпечити ширшу політичну та фінансову підтримку їхньої роботи. Конвенція містить положення, якими держави зобов'язуються заохочувати та підтримувати їхню роботу перейманням їхнього досвіду, використовуючи їх як партнерів та учасників у міжвідомчому співробітництві та підтримці їхніх прагнень стосовно підвищення обізнаності. Це допоможе покращити результати заходів, що вживаються з метою попередження та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Під підтримкою НУО та громадських організацій розуміється надання їм можливості виконувати власні функції найбільш оптимальним чином, наприклад, встановлюючи співробітництво між правоохоронними органами та притулками, поширюючи у державних інформаційних матеріалах дані про телефони довіри та послуги НУО, а також гарантуючи надання відповідної державної та політичної підтримки. Конвенція також містить зобов'язання держав у достатній кількості виділяти фінансові та людські ресурси на заходи, що проводяться неурядовими організаціями та громадянським суспільством.

— Зрештою, НУО будуть брати участь у моніторингу імплементації конвенції. Група експертів, що буде відповідати за процес моніторингу, матиме право отримувати інформацію від НУО про імплементацію конвенції державою, і ця інформація доповнюватиме інформацію, яку надаватиме сама держава.

12. КОЛИ КОНВЕНЦІЯ НАБУДЕ ЧИННОСТІ?

— Конвенція набуде чинності тоді, коли вона буде ратифікована 10-ма державами. 8 з 10-и держав, що ратифікували конвенцію, повинні бути державами-членами Ради Європи.

13. ХТО ЗАБЕЗПЕЧИТЬ ДОТРИМАННЯ УРЯДАМИ КРАЇН ВЗЯТИХ НА СЕБЕ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ?

— Цим завданням займатиметься група незалежних експертів (GREVIO) та Комітет Сторін, що представляють країни, які стали сторонами конвенції. На основі звітів та візитів цих країн експерти спостерігатимуть за дотриманням умов виконання конвенції та у разі необхідності допоможуть урядам країн конструктивно покращити її імплементацію. Комітет Сторін може надавати рекомендації цим сторонам. У разі необхідності Комітет може встановлювати дату, до якої ця сторона повинна надати інформацію щодо заходів, вжитих цією країною з метою дотримання рекомендацій.

ВІЛЬНІ ВІД СТРАХУ.

ВІЛЬНІ ВІД НАСИЛЛЯ

ЗУПИНИ ЙОГО

<http://www.coe.int/fr/web/stop-violence-against-women-ukraine/home>

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int
www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини контролює дотримання Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE